

Decembar 2015. godine

Poreski klin u Bosni i Hercegovini¹

Poreski klin² u Bosni i Hercegovini (BiH), prema ocjeni međunarodnih finansijskih institucija, EU i dijela stručne javnosti, prekomjerno je visok³, što se, prema njihovom mišljenju, negativno odražava na potražnju za radnom snagom, guši privredni rast i pospješuje rast neformalnog tržišta rada.

S tim u vezi, mnogi aktuelni reformski prijedlozi odnose sa na reformu strukture oporezivanja rada i rasterećenje poslodavaca smanjenjem visine poreskoga klina. Smanjenje opterećenja na rad najavljeno je i u Reformskoj agendi, prvenstveno kroz smanjenje doprinosa za zdravstveno osiguranje, uz istovremeno osiguravanje dodatnih izvora sredstava za finansiranje zdravstva,⁴ smanjenje javne potrošnje, reformu zdravstvenog sektora, proširenje poreske baze itd.⁵ Slične mjere artikulirane su i u drugim preporukama i prijedlozima⁶.

Ipak, ocjene o prekomjernosti visine poreskoga klina potrebno je razmotriti u komparativnom kontekstu. Stoga donosimo pregled visine poreskoga klina u BiH i karakteristike njegove progresivnosti u dva entiteta, te komparaciju visine poreskoga klina u BiH sa prosječnom visinom poreskoga klina u zemljama članicama OECD-a.

¹ Ova publikacija predstavlja sažetak cjeline 4.2.2. *Troškovi rada u Bosni i Hercegovini: Cijene rada i nameti na rad* iz: Mirna Jusić, Amar Numanović, *Fleksibilan rad u nefleksibilnom okruženju: reforme institucija tržišta rada u Bosni i Hercegovini u komparativnoj perspektivi* (Sarajevo: Centar za društvena istraživanja – Analitika, 2015), str. 53–60.

² Poreski klin (engl. *tax wedge*) je razlika između ukupnog troška rada i nadnice koju uposlenici dobijaju “na ruke”, te se obično predstavlja u relativnom izrazu kao količnik zbira poreza na dohodak i doprinosa za socijalnu sigurnost (npr. penzijsko osiguranje, zdravstvo, osiguranje od nezaposlenosti) koje plaćaju uposlenik i/ili poslodavac, s jedne strane, i ukupnih troškova rada, koji, osim poreza i doprinosa, uključuju i neto nadnicu, s druge strane.

³ Kovtun i sar., “Boosting Job Growth in the Western Balkans”, str. 9; i Delegacija EU u BiH, Sporazum za rast i zapošljavanje u BiH.

⁴ Prema Reformskoj agendi, “potrebno je sprovesti smanjenje opterećenja rada, kroz smanjenje doprinosa za zdravstveno osiguranje, ali je istovremeno potrebno osigurati dodatne prihode vanbudžetskim fondovima za pokriće gubitaka koji će nastati zbog smanjenja stope doprinosa”. “Reformska agenda za BiH”, str. 3.

⁵ “Reformska agenda za BiH”, str. 2.

⁶ Vidjeti IMF, BiH: Letter of Intent, str. 7; Delegacija EU u BiH, Sporazum za rast i zapošljavanje u BiH, str. 5. i 11; Vijeće ministara BiH, Nacionalni program ekonomskih reformi za 2015. godinu, str. 102. i 115.

Poreski klin za pojedinca bez djece⁷ čija je bruto plaća u visini prosječne godišnje bruto plaće za 2014. godinu⁸ u FBiH iznosi **41,7%**,⁹ bez uključenih neoporezivih naknada (topli obrok i naknada za prijevoz), odnosno **35,04%** kada se u obzir uzmu ove naknade, dok u RS-u iznosi **39,7%** (detaljnije u tabeli 1). Drugim riječima, za radnika u FBiH čija bruto plaća iznosi 1.272,00 KM i koji ne prima naknadu za topli obrok i prijevoz, ukupni trošak rada iznosi 1.405,56 KM¹⁰, dok radnik “na ruke” prima 819,91 KM. U RS-u, radnik čija bruto plaća iznosi 1.334,00 KM – koliko iznosi i ukupan trošak rada – “na ruke” će dobiti 804,40 KM.

Tabela 1. Poreski klin u BiH, pojedinac, prosječna godišnja bruto plaća, 2014.

		Sa neoporezivim naknadama za topli obrok i prijevoz ¹¹	Bez neoporezivih naknada za topli obrok i prijevoz
FBiH	67% od prosječne plaće	31,67%	40,60%
	100% prosječne plaće (1.272 KM)	35,04%	41,70%
	167% od prosječne plaće	38,19%	42,50%
RS	67% od prosječne plaće	-	39,70%
	100% prosječne plaće (1.334 KM)	-	39,70%
	167% od prosječne plaće	-	39,70%

Izvor: proračun autora¹²

⁷ Zakonima o porezu na dohodak predviđeni su lični odbici koji se odnose na održavanje članova porodice.

⁸ Podaci o visinama plaća prema: Federalni zavod za statistiku, *Statistički bilten br. 218: Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine 2014* (Sarajevo: Federalni zavod za statistiku, 2015), str. 11; Republički zavod za statistiku, *Statistički bilten br. 7: Plate, zaposlenost i nezaposlenost* (Banja Luka: Republički zavod za statistiku, 2015), str. 9.

⁹ Proračun za FBiH prikazan je sa i bez neoporezivih naknada kao što su topli obrok i naknada za prijevoz, koje su “usljed relativno visokih stopa doprinosa i poreza (...) u dobroj mjeri preuzele funkciju plata”. Regres u ovom slučaju nije uključen u obračun jer smatramo da minimalno utječe na poreski klin s obzirom na to da se obično isplaćuje jednom u toku kalendarske godine, i to u zavisnosti od preference poslodavca. Ipak, neophodno je spomenuti da regres, topli obrok i naknadu za prijevoz ne primaju svi zaposleni i njihov iznos nije u direktnoj vezi sa visinom bruto plaće te, na koncu, oni ne čine formalni dio plaće. Podaci o neoporezivim naknadama i citati preuzeti iz: Federalni zavod za programiranje razvoja (FZPR), *Analiza modela oporezivanja svih naknada po osnovu rada u Federaciji Bosne i Hercegovine* (Sarajevo: Federalni zavod za programiranje razvoja, 2015), str. 8.

¹⁰ Zbog specifičnog obračuna plaće i doprinosa u FBiH, pri čemu se, osim doprinosa iz bruto plaće (tzv. *doprinosi na teret uposlenika*), uplaćuju i doprinosi na (bruto) plaću (tzv. *doprinosi na teret poslodavca*), ukupni realni troškovi rada viši su u odnosu na nominalnu bruto plaću. Prilikom izračuna poreskoga klina korišteni su ukupni troškovi rada (bruto plaća + doprinosi na plaću) s obzirom na to da bruto plaća u FBiH – koja predstavlja osnovicu za obračun neto plaće – ne obuhvata sve realne troškove rada.

¹¹ U RS-u su topli obrok i prijevoz oporezivi i čine dio bruto osnovice za obračun doprinosa na plaće. Federalni zavod za programiranje razvoja, *Analiza modela oporezivanja svih naknada po osnovu rada* (Sarajevo: FZPR, 2015), str. 5.

¹² Za proračun naknada za prijevoz i topli obrok korišteni su prosječni iznosi za 2014. godinu. U FBiH nisu uključeni: opća vodna naknada (0,5% na neto plaću), naknada za nesreće (0,5% na neto plaću), naknada za osobe sa invaliditetom (0,5% na bruto plaću), s obzirom na to da se ne radi o naknadama po osnovu rada. Uključivanje ovih naknada povećalo bi poreski klin za oko 0,6 procentnih poena, bilo da se radi o proračunu sa ili bez uključenog toplog obroka i naknade za prijevoz, te stoga njihovo uključivanje ima minimalni efekt na visinu poreskoga klina.

Poreski klin u BiH za radnika sa prosječnom plaćom **viši je u odnosu na prosjek OECD-a od 36%, ako se uzima u obzir prosjek bez neoporezivih naknada u FBiH** (vidjeti grafikon 1). Ipak, on je **približno jednak prosjeku od 40,67% u zemljama Evrope, članicama OECD-a, te niži u odnosu na prosjek od 41,83% novih država članica EU, koje su ujedno članice OECD-a** (Češka, Estonija, Mađarska, Poljska, Slovačka i Slovenija). Na koncu, poreski klin u BiH **niži je i u poređenju sa prosjekom u zemljama EU, članicama OECD-a (21 zemlja EU), gdje iznosi 42,06%**¹³. Uključe li se u proračun poreskoga klina neoporezive naknade u FBiH, njegova visina u BiH **iznosi oko 37,5%, čime se BiH nalazi u trećini zemalja sa najnižim poreskim klinom** u komparativnoj perspektivi evropskih zemalja članica OECD-a (vidjeti grafikon 2).

Za razliku od RS-a, gdje poreski klin ne raste s porastom dohotka, **poreski klin u FBiH značajnije je progresivan, što se pripisuje neoporezivim, fiksnim naknadama poput toplog obroka, pa se procent efektivnog neoporezivog dohotka smanjuje s rastom dohotka**. Ipak, progresivnost nije toliko značajna za niže dohotke.¹⁴ Drugim riječima, **poresko breme na radnike sa niskim plaćama (67% prosječne plaće) i dalje je vrlo značajno (40,15%), za razliku od prosjeka u zemljama OECD-a, gdje poreski klin za ovu grupu iznosi 32,2%**¹⁵ (vidjeti grafikon 3).

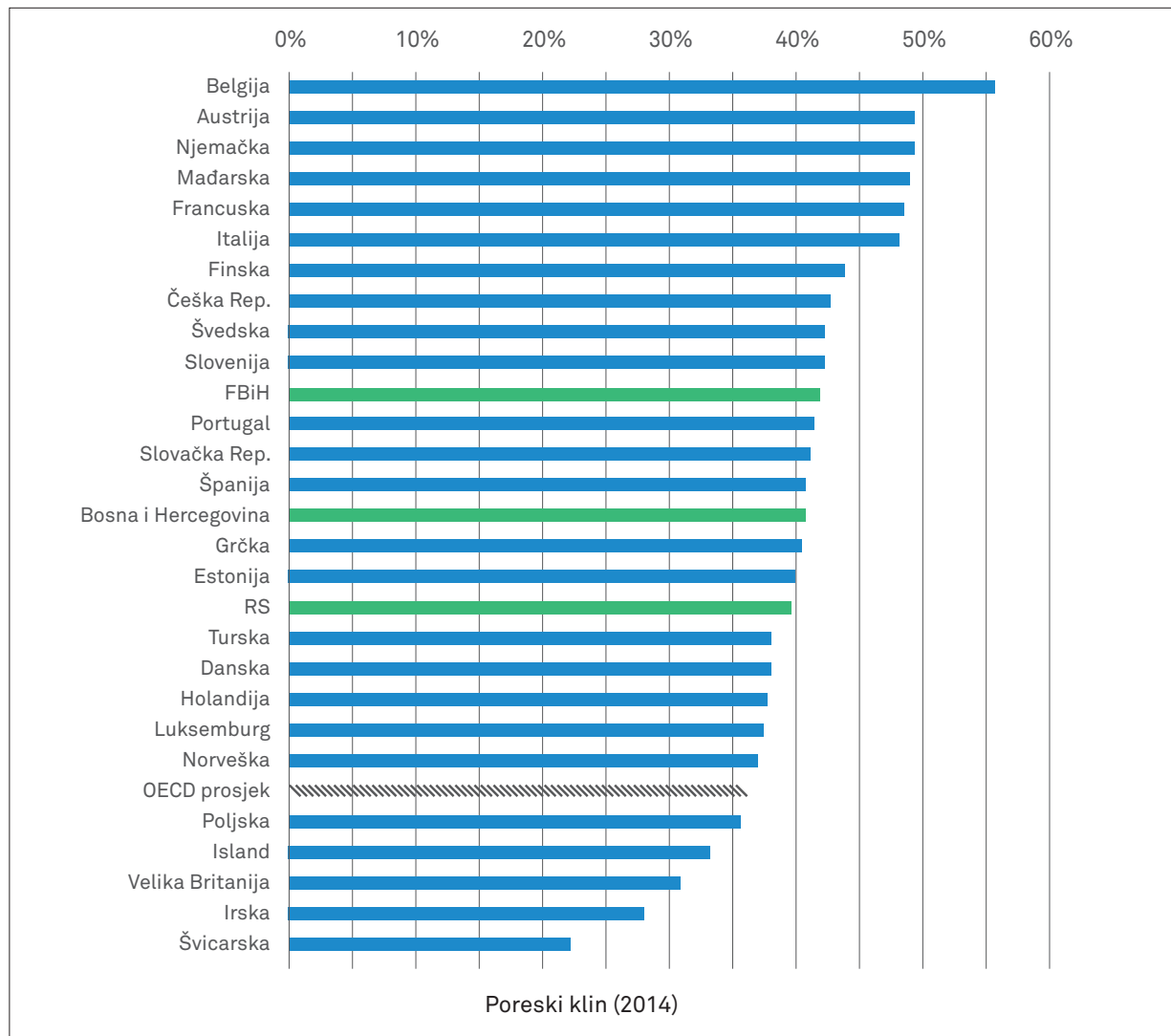
¹³ OECD Data, "Tax wedge", <https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm>

¹⁴ Npr., pogledati: Arandarenko i Vukojević, *Labor Costs and Labor Taxes in the Western Balkans*; DG for Economic and Financial Affairs i Vienna Institute for International Economic Studies, *Adjustment capacity of labour markets of the Western Balkan countries*.

¹⁵ OECD Data, "Tax wedge", <http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=AWCOMP&lang=en>

DODATAK

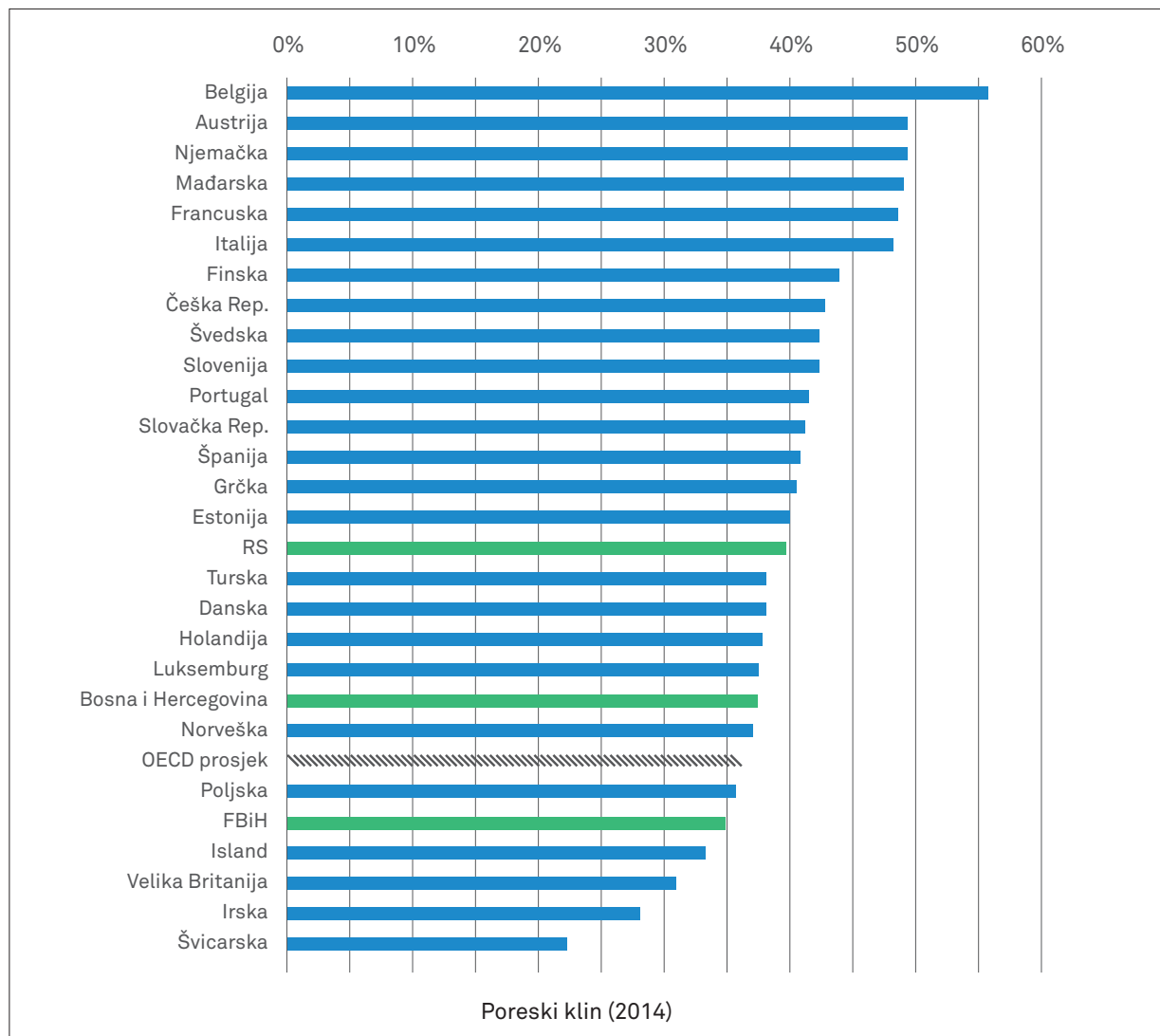
Grafikon 1. Poreski klin (BiH i zemlje Evrope, članice OECD-a + prosjek u zemljama OECD-a), pojedinac s prosječnom plaćom, 2014. (iz proračuna isključene neoporezive naknade u FBiH)



Izvori: OECD Data¹⁶ i proračun autora

¹⁶ OECD Data, "Tax wedge", <http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=AWCOMP&lang=en>

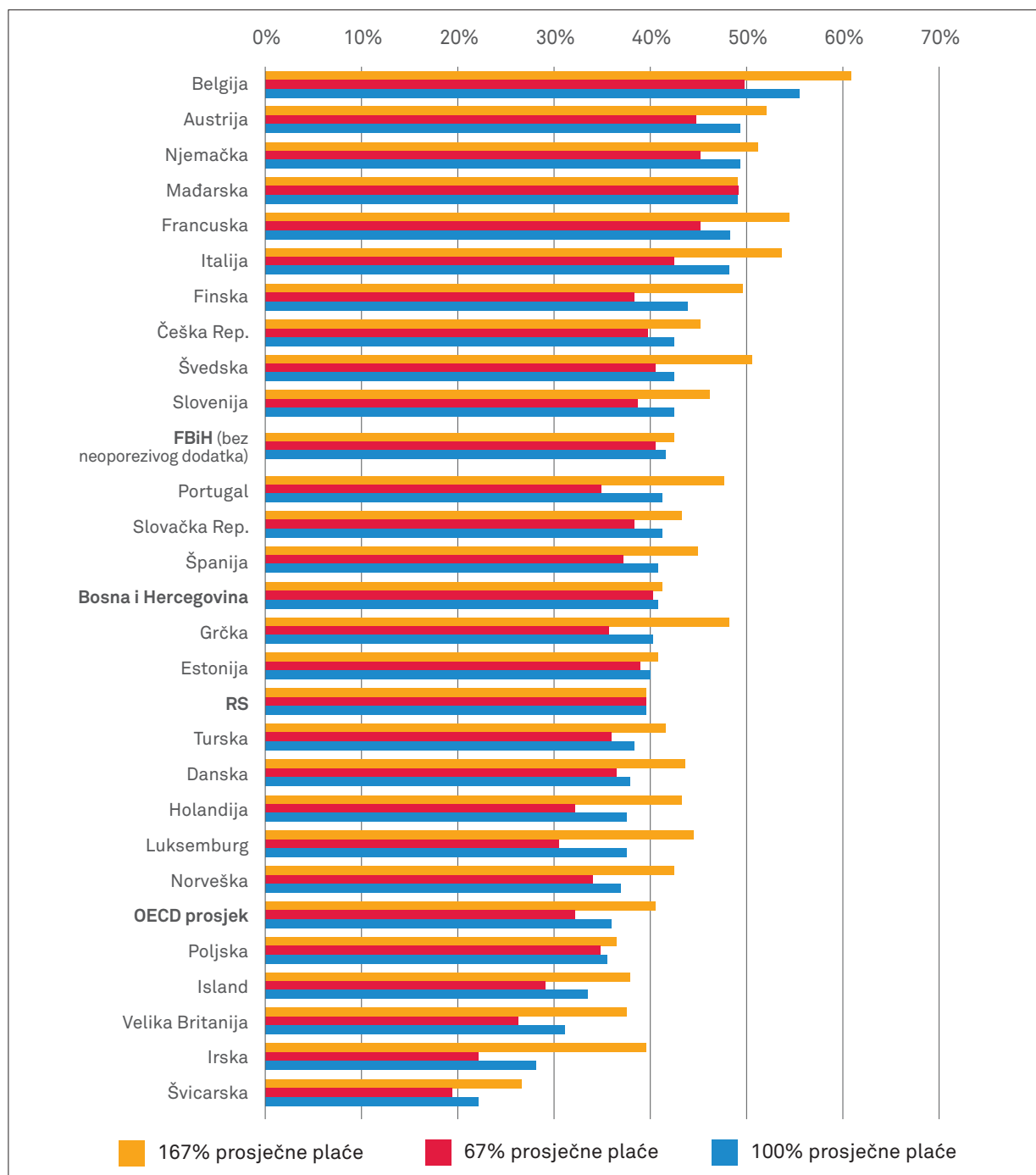
Grafikon 2. Poreski klin (BiH i zemlje Evrope, članice OECD-a + prosjek u zemljama OECD-a), pojedinac s prosječnom plaćom, 2014. (u proračun uključene prosječne naknade za topli obrok i prijevoz u FBiH)



Izvori: OECD Data¹⁷ i proračun autora

¹⁷ OECD Data, "Tax wedge", <http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=AWCOMP&lang=en>

Grafikon 3. Poreski klin (BiH¹⁸ i evropske države, članice OECD-a), pojedinac sa 100%, 67% i 167% prosječne plaće, 2014.



Izvori: OECD Data¹⁹ i proračun autora

¹⁸ Izražena stopa poreskoga klina za BiH predstavlja neponderirani prosjek entiteskih stopa poreskoga klina.

¹⁹ OECD Data, "Tax wedge"; <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AWCOMP> (stranica posjećena 25. 10. 2015)

Ova publikacija je pripremljena u okviru projekta “Reforme van konteksta? Komparativna analiza europskih i bh. tržišta rada”.

2015 © Analitika – Centar za društvena istraživanja, sva prava pridržana.

Stavovi izneseni u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Analitike – Centra za društvena istraživanja i ni u kom slučaju ne predstavljaju stavove Fonda otvoreno društvo Bosne i Hercegovine.

Ova publikacija pripremljena je uz finansijsku podršku Fonda otvoreno društvo Bosne i Hercegovine.



Analitika - Centar za društvena istraživanja je nezavisna, neprofitna, nevladina organizacija, koja se bavi istraživanjem i razvojem javnih politika u širem smislu. Misija Analitike je da na osnovu kvalitetnih istraživanja i odgovarajuće ekspertize ponudi relevantne, inovativne i praktične preporuke usmjerene na promoviranje inkluzivnih i boljih javnih politika, kao i na ukupno unapređenje procesa njihovog donošenja.

**Hamdije Kreševljakovića 50, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
info@analitika.ba
www.analitika.ba**